

'Is dit vraagstuk voor een cijfer?'

Lange tijd werden cijfers gezien als het eindproduct van een proces waarin scholen, leraren en leerlingen van hoofdstuk naar hoofdstuk, en van toets naar toets werkten. Vooral in het voortgezet onderwijs werd vrijwel uitsluitend summatief getoetst. Maar er is een tegenbeweging gaande: er komt weer ruimte voor kwalitatieve en rijke feedback.

Iedere leerling – van kleuter tot student – wil graag eigenaar worden van zijn eigen leerproces. Dat geldt dus ook voor de leerlingen in het voortgezet onderwijs (VO). Mooi; allemaal regisseurs in de dop dus. Zou je denken. De vooral in het VO doorgeslagen toetscultuur houdt die ontwikkeling nog tegen. Als leraren een leuke opdracht bedenken, vragen leerlingen meteen of dat vraagstuk voor een cijfer is. Ja? Dan gaan ze aan de slag. Nee? Dan leveren ze veel en veel minder inspanning voor het betreffende vak. De wel of niet actieve houding en motivatie is een grote zorg in het voortgezet onderwijs.

'Ernstiger nog zijn de gesprekken tussen leraren onderling of tussen leraren en ouders. Die gaan niet over wat de leerling wil bereiken, maar veel eerder over welk cijfer hij heeft behaald. Of welk cijfer nog nodig is', constateert onderwijsadviseur en trainer Azahara van Bergen. 'Wat moet de leerling voor school doen? Die vraag is nog steeds veel dominanter dan de vraag wat de school voor de leerling kan betekenen.' Maar er schuilt licht achter de horizon.

Weg met de cijferfabriek

'Leraren en scholen geven toe: wij zijn een cijferfabriek geworden. De toets werd ooit ingevoerd om scholen en leerlingen met elkaar te kunnen vergelijken. Nu is het cijfer een norm geworden. Iedereen vraagt welk cijfer je hebt behaald. Universiteiten werken met lotingen: alleen die kandidaten die een 8 hebben of hoger, maken een kans te worden toegelaten. Niet verwonderlijk dus dat leerlingen pas in actie komen als het voor een cijfer is', zegt Azahara. 'Deze maatschappelijke tendens ontnemt leraren echter ook de ruimte en creativiteit om in hun lessen op maat te werken. Planners geven immers aan dat ze deze week die lesstof en toetsen moeten behandelen en de volgende week weer andere. Leraren worden slaaf van de methode en van lesplanners. Op die manier kun je nauwelijks eigen regisseurschap van de grond tillen. Maar hoezee, het lijkt alsof de revolutie in gang is gezet. Er is al echt een tegenbeweging gaande. Leraren en scholen willen weer terug naar de rijke feedbackcultuur die de leerling weer centraal stelt.'

'Leraren en scholen willen weer terug naar de rijke feedbackcultuur die de leerling weer centraal stelt'

Azahara van Bergen

Van summatief naar formatief

Wanneer je minder summatief evalueert, ontstaat automatisch de behoefte om meer formatief te evalueren. Als leraar wil je immers weten welke kennis jouw leerlingen al in huis hebben om vervolgens de instructie daar goed op te laten aansluiten. Nog even voor alle duidelijkheid: summatief evalueren is prestatiegericht, formatief evalueren is leergericht. Bij summatief evalueer je ter afsluiting, bij formatief ben je bezig leerlingen tijdens het leren verder te helpen of om het leren vorm te geven.

Azahara begeleidt teams en scholen die toe willen werken naar meer eigenaarschap bij leerlingen. Formatief evalueren is hierbij een belangrijke sleutel. Azahara: 'Het is goed om met elkaar stil te staan en in gesprek te gaan over vragen als: Wat vinden wij goed voor een leerling? Wat verstaan wij onder leren? En hoe kunnen we met elkaar groei zichtbaar maken? Het betekent ook als team samen met elkaar optrekken, maar vooral ruimte bieden aan de verschillen tussen leraren.'

Uw educatieve partner

Samen op onderzoek gaan

Uit internationale meta-analyses van Robert Marzano en John Hattie blijkt dat het spreken van een gemeenschappelijke taal over leren van cruciaal belang is. Samen heb je een hogere impact op het leren van de leerling. Toch verloopt schoolbrede professionalisering niet zonder slag of stoot, constateert Azahara. Professionalisering vindt wel plaats, maar vaak op individueel niveau. 'Leraren gaan naar workshops en volgen cursussen, maar vervolgens is het voor hen lastig andere collega's mee te krijgen. Maar wil je in je school voor alle leerlingen impact realiseren, dan is gezamenlijk optrekken een vereiste.

'Een lerende leerling vraagt om een lerende leraar in een lerende school'

Op veel scholen zijn leraren al individueel of in vakgroepen aan het experimenteren met formatief evalueren en doen ervaringen op. Wil je als school de lerende leerling centraal stellen, dan vraagt dat om een lerende leraar in een lerende school. Het geven en ontvangen van feedback draagt bij aan het creëren van een rijke leercultuur. Je ziet nu steeds meer leraren in hun lessen feedback vragen aan leerlingen. Die beweging vind ik heel waardevol en moedig ik zeer aan.'

Bron: dit interview is afkomstig uit de online review Congres Leren zichtbaar maken in actie 2017.

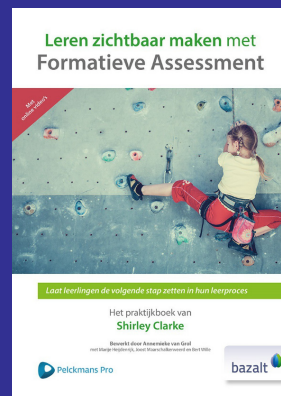
Over Azahara van Bergen

Als schoolpsycholoog NIP, onderwijsadviseur en trainer heeft Azahara brede ervaring in het voortgezet en speciaal onderwijs. In haar werk legt zij focus op de vraag: 'Hoe zorgen we ervoor dat een leerling het stuur voor leren in eigen hand krijgt?'. Een lerende leerling vraagt een lerende leraar in een lerende school. Hoe zorgen we ervoor dat de successen die reeds in de school aanwezig zijn, weer centraal komen te staan. Welke leercultuur vraagt dat van de school en welke interventies zijn helpend in de klas om het leren meer zichtbaar te maken. Azahara begeleidt verandertrajecten binnen een school en verzorgt workshops en trainingen aan leraren.

Boeken

Formatieve assessment integreren in de praktijk
Dylan Wiliam en Siobhán Leahy
€ 52,-

Leren zichtbaar maken met formatieve assessment
Shirley Clarke
€ 59,-

De Kunst en Wetenschap van het Lesgeven
Robert Marzano
€ 69,-

Leren zichtbaar maken
John Hattie
€ 59,-

Alle boeken zijn verkrijgbaar in de webshop van het HCO.